

Роман Павлюк

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерне навчання, мультимедійні технології, майбутній учитель іноземних мов.

У сучасних умовах розвивається новий підхід до підвищення кваліфікації учителя. Деякі фахівці в цьому зв'язку говорять про зміну освітньої парадигми з когнітивно-орієнтованої на особистісно-орієнтовану, що потребує від учителя фасилітаційних функцій і, відповідно, здатності бути суб'єктом професійної діяльності, самореалізуватися в ній, розвивати професійно значимі властивості. Тому підвищення кваліфікації педагога можна тлумачити як фактор особистісного і професійного зростання і, зокрема, як засіб переборення професійно обумовлених криз.

За останні десять років навчання із застосуванням інформаційних та комунікаційних технологій стало звичними для більшості вищих та загальноосвітніх навчальних закладів усього світу. Актуальним також є використання мультимедійних засобів при викладанні мов, оскільки політика освітніх систем у галузі вивчення мов спрямовується не тільки на те, щоб молодь вивчала якомога більше мов, а й на розвиток тих вмінь, що дозволяють бути мобільними, поінформованими, де мова виступає засобом донесення інформації, перш за все через мультимедійні канали [2].

Серед українських та зарубіжних дослідників, хто торкається питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні, варто виокремити таких: В.Ю. Биков, Ю.О. Жук, М.І. Жалдак, Р.С. Гуревич, В.Ф. Шолохович, В.Г. Афанас'єв, Ю.М. Батурін, Д. Белл, Н. Вінер,

Л.М. Землянова, М.М. Мазур, А.Д. Урсул, Р.О. Брієн, П. Росс (*P. Ross*), А. Девід (*A. David*) та ін. Однак питання застосування сучасних засобів мультимедіа при вивченні мов недостатньо представлено у наукових педагогічних матеріалах.

Разом з тим, однією з найважливіших особливостей розвитку сучасного суспільства є накопичення і використання великої кількості інформації – нових знань у різних сферах життєдіяльності людини. Інформація стає головним ресурсом розвитку суспільства, оскільки сприяє не тільки переведенню економіки на наукомісткі, ресурсозберігаючі технології виробництва та створення умов наукової організації управління усіма суспільними процесами, але і формування широких можливостей для творчої самореалізації кожної окремої людини. Не випадковим є те, що з кінця ХХ століття почали говорити про сучасне суспільство як про інформаційне.

На думку вчених інформаційність суспільства визначає два основних процеси: 1) інтенсивних технічних прогрес – широке впровадження комп'ютерних технологій у всі сфери життєдіяльності людини та 2) потужний потік інформації – стрімкий різ об'єму нових знань [1, с. 88].

Значний вплив інформатизація навчального процесу справляє на удосконалення та розвиток методичних систем навчання іноземних мов, за рахунок включення до засобів навчання нового покоління – комп'ютерних електронних словників, довідників, тезаурусів і та ін., які надають можливість значно підвищити продуктивність праці при перекладі текстів з однієї мови на іншу, вивчення правильної вимови іноземних слів, написанні творів.

У процесі вирішення цих проблем вчителі змушені шукати нові ефективні методи та форми навчання ІМ. У пошуках ефективних шляхів формування та вироблення стратегії мовної освіти педагогічна наука звертається до різних джерел та залучає сучасні інноваційні засоби, які включають в себе засоби інформаційних технологій.

Використання засобів ІКТ в навчанні дає можливість вивчати на якісно новому рівні не тільки навчальні дисципліни природничо-наукового циклу, але і гуманітарні. Для студентів мовних спеціальностей лінгвістичних вишів комп'ютер стає, насамперед, засобом навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності, ефективним інструментом інтенсифікації процесу навчання, що дозволяє вирішувати не тільки стандартні задачі, але і задачі, що вимагають творчого підходу.

На сучасному етапі інформатизації освіти спостерігається прогрес у появі частинно-методичних підходів до методів навчання з метою вдосконалення загальнодидактичних методів викладання окремих навчальних дисциплін, у тому числі іноземних мов. Сьогодні значна увага приділяється таким методам навчання, які здійснюються із застосуванням навчальних комп'ютерних програм, які реалізують діяльнісний підхід до навчання. Засобами реалізації зазначеного підходу слугують комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проектор та сенсорна дошка), які забезпечують можливість організації навчально-пізнавальної діяльності шляхом інтерактивного навчання.

Отже, розвиток засобів навчання спричинює і розвиток нових методів навчання, відродження тих методів, які не могли бути реалізовані без застосування комп'ютеризованих засобів навчання. До таких методів, яким дали нове життя засоби навчання нового покоління, можна віднести методи «інтерактивного навчання», суттєвою відмінністю яких від методів навчання, які зазвичай застосовуються за класно-урочної організаційної форми навчання, є оперативна зміна темпу подання навчального матеріалу, форми подання, модифікації його змісту тощо в залежності від результатів навчання. Можливість здійснення оперативного моніторингу навчання кожного учня і класу в цілому, яку не можна реалізувати без застосування системи комп'ютеризованих засобів навчання, забезпечує стирання відмінностей між індивідуальним навчанням і навчання у складі групи, тобто є додатковим чинником забезпечення гуманізації освіти.

Інтерактивність передбачає, перш за все, діалог, у ході якого здійснюється взаємодія учня й учителя, можливо опосередкована через програмно-апаратні засоби (комп'ютер) взаємодія учня і автора (авторів) навчальної комп'ютерної програми. Іншою визначальною характеристикою інтерактивності процесу навчання є забезпечення можливості коригування змісту діяльності, або її результатів, як наслідок аналізу діалогу з учнем.

Інтерактивне навчання – це такий вид навчально-пізнавальної діяльності, який реалізується у формі діалогу, з неперервним коригуванням змісту навчання за результатами аналізу діяльності суб'єкту навчання.

За умов застосування інтерактивних методів навчання навчальний процес організується так, що практично всі учні заохочені до процесу пізнання, мають можливість розуміти, про що йдеться мова, здійснювати рефлексію власної навчально-пізнавальної діяльності через оперативне визначення її результатів.

Інтерактивні методи навчання можуть бути реалізовані без використання сучасних засобів навчання, наприклад, у формі евристичної бесіди, фронтального або демонстраційного експерименту, спостереження за явищем природи з їх безпосереднім обговоренням, фронтального розв'язування навчальних задач тощо, але їх ефективне застосування вимагає від учителя дуже високого рівня професійної майстерності і надто складне для впровадження за наповнюваності навчальних груп (класів), прийнятної на сьогодні для більшості загальноосвітніх навчальних закладів.

Додатковими цілями навчання і виховання, які можуть досягатись із використанням інтерактивних методів навчання і відповідних засобів навчання, можуть бути: розвиток комунікативних умінь і навичок, уміння налагоджувати емоційний контакт між учнями, працювати в команді, прислухатися до думки свого товариша; знімати нервові навантаження школярів, давати можливість змінювати форми їх діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми. Школи нового типу є осередком для розкриття творчих можливостей учнів, задоволення їх особистих та

суспільних інтересів. Досягнення цієї мети можливе, якщо застосовувати методи, які стимулюють конструктивно-критичне мислення, активні методи та технології навчання.

Останнім часом широке розповсюдження одержали «інтерактивні мультимедіа системи», які є програмно-методичними комплексами, які зберігають і відтворюють: тексти, звук, статичні зображення, анімаційні зображення, відео фрагменти, відповідні засоби відтворення; дають можливість користувачеві (вчителю, учню) вести фактичний діалог (псевдодіалог, діалог, який імітується програмним засобом) з програмою за допомогою комп'ютера і мультимедійних апаратних засобів – мультимедійного проектора і сенсорної (інтерактивної) дошки.

Оснащення шкіл найсучаснішою технікою є позитивним фактором, але й одночасно «висвічує» певні недоліки підготовки вчителя і управлінського персоналу системи освіти. Оснащення навчального закладу найсучаснішим навчальним обладнанням не означає автоматичного створення сучасного навчального середовища. Парадоксальним є навіть зниження якості навчання, яке може спостерігатись внаслідок неправильного застосування сучасних засобів навчання, перевищення їх ролі в управлінні навчально-виховним процесом

Суттєвою відмінністю інтерактивного навчання від методів навчання, які традиційно застосовуються за класно-урочної організаційної форми навчання, є:

- оперативна зміна темпу подання навчального матеріалу;
- форми його подання;
- модифікації змісту навчання;
- в залежності від проміжних результатів навчання.

На думку багатьох авторів методика використання комп'ютерів у навчанні ІМ є перспективним напрямком [5; 4; 6]. Традиційні форми контролю навчальної діяльності – письмова контрольна робота, усне опитування, диктант, твір, переказ та іспит – недостатньо об'єктивні, точні та

оперативні. Комп'ютеризоване навчання ІМ дозволяє контролювати навчальну діяльність студента з високою точністю і об'єктивністю, здійснюючи постійний зворотний зв'язок.

Нові мультимедійні засоби, в яких використовується аудіовізуальний формат, надають такі можливості, яких традиційні підручники надати не можуть. Наявність таких засобів дає викладачам можливість планувати такі види діяльності, які вносять елемент зацікавленості в навчальний процес. Вони дозволяють створити активне кероване комунікативне середовище, у якому здійснюється навчання. Взаємодія студента з комп'ютером, таким чином, із простого обміну інформацією або виконання команд перетворюється на багатогранну діяльність у цьому середовищі, завдяки чому перед студентом відкриваються дійсно необмежені можливості [6].

Комп'ютеризоване навчання іноземних мов (КНІМ) має цілий ряд переваг [3]:

- варіативність застосування на різних етапах навчання;
- можливість застосування на будь-якому етапі роботи на практичному занятті;
- навчальний матеріал краще сприймається і легше запам'ятовується студентами;
- економне використання навчального часу;
- індивідуалізація навчання, визначення глибини і послідовності засвоєння, темпу роботи;
- реєстрація даних про студента;
- збір та обробка статистичних даних про індивідуальну навчальну діяльність студентів;
- скорочення видів роботи, що викликають втомлюваність студента;
- використання різних аудіовізуальних засобів навчання (графіки, звуку) для збагачення і мотивації навчання, наочного та динамічного подання матеріалу;

- розгалуження послідовності навчання на основі аналізу помилок студента;
- адаптація існуючих навчальних матеріалів до комп'ютеризованих умов навчання;
- створення комфортного середовища навчання;
- впровадження експериментальних досліджень;
- активізація навчальної діяльності студента;
- інтенсифікація навчання та підвищення рівня мотивації;
- формування самооцінки студентів та створення умов для самостійної роботи.

Усі перелічені переваги комп'ютерної форми навчання допомагають вирішити основне завдання мовної освіти – формування у студентів мовної компетенції.

Однак варто мати на увазі, що необґрунтоване використання засобів КНІМ у навчальному процесі може виявитися не лише неефективним, а навіть шкідливим і згубним. Досить важливо зрозуміти, що використання комп'ютерів має певні недоліки [7, с. 30]:

- комп'ютери не забезпечують певних важливих рис реальної комунікації;
- деяким студентам важко призвичаїтися до незалежної (від викладача) праці;
- комп'ютери не дають відчуття співпраці, як у випадку роботи з викладачем;
- недисципліновані студенти мають труднощі під час роботи з комп'ютерами;
- деякі студенти/викладачі не сприймають відходу від традиційних методів навчання;
- комп'ютери – це машини, що потребують технічного обслуговування і можуть перестати функціонувати в будь-який момент;

- читання тексту з екрану більше втомлює, ніж читання друкованого тексту.

Сучасні АНК ІМ можуть широко використовуватися для ознайомлення студентів з новим мовним матеріалом, новими зразками, на етапі тренування та застосування знань, навичок і вмінь.

Отже, комп'ютерне навчання іноземних мов з використанням мультимедійних програм значно розширює та урізноманітнює програму вивчення іноземних мов у виші, надає доступ до різноманітних автентичних матеріалів (комп'ютерне подання мовного матеріалу на основі художньої літератури, статей, матеріалів інформаційних сайтів; робота зі словником, ін.), спонукає студентів до вивчення іноземних мов, розширює мотивацію студентів до навчання, надаючи їм можливість працювати над мовою у зручному для них темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню іноземною мовою.

Література:

1. Грехнев В. С. Информационное общество и образование // В. С. Грехнев / Вестник Московского университета. – Серия 7. Философия. – № 6. – 2006. – С. 88 – 106.
2. Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Гол. ред. : В. Ю. Биков; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України. – 2008. – № 3(7). – Режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/emg.html>. – Заголовок з екрана.
3. Кужель О. М., Коваль Т. І. Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов // Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України: Науково-методичний збірник: – Вип. 8: Педагогіка / Редкол. : І. І. Мархель (гол. ред.) та ін. – Одеса: Друк, 2001. – 242 с.

4. Нилов О. Английский без репетитора // Компьютерное обозрение. – 1997. – № 27 – С. 35 – 38.
5. Основи методики створення та застосування комп'ютерних програм у навчанні іноземних мов [П. Г. Аскоянц, Г. С. Чекаль, П. І. Сердюков]. – К.: КДПІМ. – 108 с.
6. Сердюков П. І. Технологія розробки комп'ютерних програм з іноземних мов. – К.: Ленвіт, 2006. – 111 с.
7. Gavalis B. Computers and the EFL Class: Their Advantages and Possible Outcome. English Teaching Forum, Vol. 35, № 4, 1998. – 64 с.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая подготовка, информационно-коммуникационные технологии, компьютерное обучение, мультимедийные технологии, будущий учитель иностранных языков.

В статье рассматриваются возможности использования современных информационно-коммуникационных технологий в профессионально-педагогической подготовке будущих учителей иностранных языков. Проанализированы возможности компьютерного обучения с использованием мультимедийных технологий и обозначено их преимущество перед традиционными методами.

Keywords: professional-pedagogical preparation, informational-communicative technologies, computer teaching, multimedia technologies, future teacher of foreign languages.

The possibilities of the use of modern informational-communicative technologies in professional-pedagogical preparation of future teachers of foreign languages are examined in the article. Possibilities of the computer teaching with the use of multimedia technologies are analyzed and their advantages are marked before traditional methods.